

JACOB ALLERHAND

A ZSIDÓSÁG TÖRTÉNETE

AZ ELSŐ SZENTÉLY PUSZTULÁSÁTÓL
A TALMUD LEZÁRÁSÁIG BIBLIAI BEVEZETÉSSSEL
FORDÍTOTTA: LICHTMANN TAMÁS

MIOK

BUDAPEST, 1988

Tartalomjegyzék

Előszó (dr. Schőner Alfréd)	5
Rövid történelmi áttekintés a bibliai korról	11
1. A kezdetek	11
1.1. A teremtés és a pihenőnap	11
1.2. Ádámtól Noéig — A vízözön	13
2. Az ősatyák (Avot)	14
2.1. Ábrahám elfordulása a bálványimádástól, elhivatása és az ígélet	14
2.2. A próbatétel — Izsák feláldozása, pontosabban megkötözése (héberül Akédát Jichák) és a megújított ígélet	16
2.3. Az ígélet megerősítése Jákobbal, a harmadik ősatyával	18
3. Izrael fiai Egyiptomban	20
4. Mózes (Mose Rabbénu)	24
4.1. Az elhivatás, Mózes küldetése	24
4.2. A kivonulás Egyiptomból — Szináj hegye	26
5. A honfoglalás és a néppé válás	30
6. Sámuel próféta és Saul király	34
7. Az egyesített királyság	36
7.1. Dávid, a király — a messiás	36
7.2. Salamon király — a Szentély építője	37
8. A megosztott birodalom Szamária (Somron) bukásáig (időszámítás előtt 931—722)	40
8.1. A Júda és Izrael közötti „kapcsolatok”	40
8.2. Áháb — Izrael királya	43
8.3. A próféták szembeszállnak az idegen kultusszal	44
8.4. Szamária bukása és Izrael tíz törzsének elvesztése	46
9. Júda — állami és vallási fellendülés	49
9.1. Hizkijáhu király és Jesája (Ézsajas) próféta	49
9.2. Jósija reformjai és a hanyatlás kezdete	52
10. Jeremiás (Jirmejáhu), a pusztulás és a megváltás prófétája	54
11. Az első hurbán (A Szentély lerombolása)	55

Az első Szentély pusztulásától a Talmud lezárásáig	57
1. A zsidó történetírás forrásai	57
1.1. A próféták a történelem szolgálatában	57
1.2. Történeti források	57
1.3. Archeológiai bizonyítékok — a régészet tanúsága	59
1.4. A zsidó időszámítás	60
2. A babilóniai diaszpóra	60
2.1. A zsidók helyzete Babilóniában	60
2.2. A számkivetett közösség vezetői	63
2.3. A babilóniai uralom vége	64
3. Hazatérés Cionba és a második Szentély felépítése	66
3.1. A perza király, Kürosz rendelete: az elbocsátás	66
3.2. Zerubábel — a visszatérők fejedelme	67
3.3. A szamaritánusok	68
3.4. A Szentély felavatása	69
4. A diaszpóra zsidósága és a környező világ	71
5. Ezra és Nehemja	72
5.1. Ezra tevékenysége	72
5.2. Nehemja tevékenysége és műve: Jeruzsálem biztonsága	74
5.3. Társadalmi reform	75
5.4. Tóra és törvényadás, az önállóság alapja	76
6. Mindennapi élet Júdában a perza uralom alatt	78
6.1. Tóra és munka	78
6.2. A Szentírás — a Nagy Gyülekezet Férfiainak műve	79
6.3. A diaszpóra (héberül golá vagy galut)	81
6.4. Zsidók és szamaritánusok	82
7. Görögország és a hellenizmus: új politikai és kulturális hatalom	83
7.1. Júda a hatalmi változás előestéjén	83
7.2. Az állam és a társadalom Görögországban. Spárta és Athén	84
7.3. A perza—görög háborúk	85
7.4. Újjáépítés s virágzás	86
8. Nagy Sándor és a Kelet hellenizálása	88
8.1. Júda meghódítása	88
8.2. A zsidók a Ptolemaioszok uralma alatt	89
8.3. A görög bibliafordítás — A Szeptuaginta	90
8.4. Simon, az igazságos (héber neve: Simon Hacadik)	92
8.5. A Szeleukidák hellenizálási politikája	92
9. A makkabeusok (Hasmoneusok)	95
9.1. Vallásüldözések és az ellenállás	95
9.2. Júda Makkábi katonai sikerei	98
9.3. Júda Makkábi utolsó harcai	101
9.4. Júda követői: fivérei, Jonatán és Simon	103

10. A vallási pártok	106
10.1. Johanan Hürkanosz (időszámítás előtt 134—104)	106
10.2. A Szanhedrin és hatásköre	106
10.3. A farizeusok	107
10.4. A szaddokeusok	108
10.5. Az esszénusok	108
10.6. A Holt-tenger menti közösség	111
10.7. A hasmoneus állam létrejötte Johanan Hürkanosz uralkodása alatt	111
11. A hasmoneus állam	112
11.1. Júda Arisztobulosz	112
11.2. Alexander Jannáj	113
11.3. Összeütközések a nép és a király között	114
11.4. Salome Alexandra (Slomcijon)	115
11.5. A farizeusok uralma	116
12. Júdea római uralom alatt	117
12.1. A zsidó függetlenség elvesztése	117
12.2. A római birodalom	118
12.3. Júdea — római gyarmat	121
12.4. Heródes — a Róma kegyelméből való király	122
13. A Tóra bölcsei — a nép vezetői	125
13.1. A Tóra győzelme	125
13.2. Hillélt a Szanhedrin elnökévé választják	126
13.3. A két tudós iskola	127
13.4. A helytartók (prokurátorok) uralma	127
13.5. A kereszténység kialakulása	129
SZ 14. Róma és Jeruzsálem	131
14.1. Zsidók és pogányok	131
14.2. Az alexandriai zsidók küldöttsége Rómában	133
14.3. I. Agrippa	134
SZ 15. A Róma elleni nagy felkeléstől a Szentély pusztulásáig	135
15.1. II. Agrippa — belső és külső feszültségek	135
15.2. A felkelés	136
15.3. Josephus Flavius (Jozsef ben Matitjáhu)	137
15.4. Rabban Johanán ben Zakkáj — a zsidó szellem megmentője	140
15.5. A pusztulás előestéjén	142
15.6. A háború utolsó felvonása — a Szentély pusztulása	143
15.7. A hurbán után	145
16. Tudomány és szülőföld	147
16.1. Javne és bölcsei	147
16.2. Rabbi Akiba és a Bar-Kochba felkelés	149
16.3. A vereség következményei	154
17. A tannaiták tevékenysége	156
17.1. A galileai bölcsek	156

17.2. A tannaiták	159
17.3. Rabbi Jehuda Hanászi	160
17.4. A Misna szerkesztése és felépítése	162
18. Izrael országa és Babilónia	164
18.1. A Jeruzsálemi Talmud	164
18.2. A Rés-Galuta	166
18.3. Ráv és Smuél	167
18.4. A Babilóniai Talmud gyűjteménye	169
Kislexikon (összeáll. Raj Tamás)	173
A zsidó naptár (lúah) hónapjai és ünnepei (R. T.)	177
Izrael tizenkét törzse (R. T.)	179
Időrendi táblázat	181